

Kandidatuppsats i offentlig förvaltning HT12
Förvaltningshögskolan Göteborgs Universitet
Nils Munthe
Handledare: Mats Bengtsson
Examinator: Stig Montin

Det här är mina principer! Om du inte gillar dem har jag andra- Groucho Marx

En studie av Miljöpartiets ideologiska förändring 1988-2010

Av: Nils Munthe

Inledande kommentar

Jag tänkte börja med att klargöra att jag röstat på Miljöpartiet vid flera tillfällen. Jag anser mig intresserad av politik och delar många åsikter med Miljöpartiet men jag är inte medlem i partiet, liksom nutidsmänniskan anser jag mig heller inte "tillhöra" partiet. Jag har försökt att skriva opartiskt men jag vill ändå skicka med dessa inledande ord, då mitt intresse har varit avgörande för valet av studieobjekt. Jag vill även rikta ett stort tack till handledare Mats Bengtsson för pepp och bra kommentarer.

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
INLEDNING OCH PROBLEMFORMULERING	5
SYFTE, FORSKNINGSFRÅGA OCH EMPIRISKT MATERIAL.....	7
SYFTE	7
FORSKNINGSFRÅGA	7
<i>Empiriskt material.....</i>	<i>7</i>
TEORI	8
POLITISKA PARTIER.....	8
<i>Vad är ett politiskt parti.....</i>	<i>8</i>
<i>Från folkrörelse till proffs: masspartiet.....</i>	<i>8</i>
<i>Det professionella partiet.....</i>	<i>9</i>
<i>Avslutning .....</i>	<i>10</i>
GRÖN IDEOLOGI.....	10
<i>Vad är grön ideologi?.....</i>	<i>10</i>
<i>Krav på samhällsförändring.....</i>	<i>11</i>
<i>Hur skall samhället styras .....</i>	<i>11</i>
<i>Tillväxt?.....</i>	<i>12</i>
<i>Kan tekniken rädda oss?.....</i>	<i>12</i>
<i>Idealtyp .....</i>	<i>13</i>
<i>Avslutning .....</i>	<i>13</i>
MILJÖINTRESSET I SVERIGE	14
METOD	15
VALLÖFTEN	15
IDEOLOGISK UTVECKLING	16
ANALYS.....	17
VALLÖFTEN	17
1988.....	17
1991.....	17
1994.....	18
1998.....	19
2002.....	20

<i>2006</i>	20
<i>Sammanställning:</i>	21
<i>Avslutning</i>	22
IDEOLOGISK FÖRÄNDRING.....	23
<i>1988</i>	23
<i>1991</i>	24
<i>1994</i>	25
<i>1998</i>	27
<i>2002</i>	28
<i>2006</i>	29
<i>2010</i>	30
<i>Sammanställning och avslutning</i>	31
SLUTSATSER	32
LITTERATURFÖRTECKNING	34

Inledning och Problemformulering

Politiska partier har en avgörande roll för folkstyret i Sverige, i vår representativa demokrati har de till uppgift att ”formulera, väga samman och förmedla de intressen, åsikter och krav som finns i samhället” (SOU 200:1 s.165). Vilket innebär att folket utsett partierna till den självklara aktören för utövande av politik i Sverige. Partiernas starka roll går att hänvisa till 1900-talets folkrörelsepartier där främst Socialdemokraternas och Centerpartiets organisationsmodell med ett stort antal medlemmar och stark anknytning till sociala grupper så kallade ”masspartiet” kom att bli norm för hur ett parti och demokratin i Sverige skulle organiseras (ibid). Ett ideal som finns kvar i den svenska politiken trots att partierna och landskapet de verkar i har förändrats. En stor förändring som gått att se de senaste åren är till exempel att allt färre svenskar går med i ett politiskt parti, sedan 1990 har antalet medlemmar i politiska partier halverats (Dahl 2011). Politiker är inte längre en del utav folken utan snarare företrädare vi valt för att utöva makt. Med färre medlemmar i politiska partier finns inte längre en naturlig gång för politik att formuleras ur medlemmarnas behov.

I denna osäkra värld tycks opinionen bli allt mer viktigt för partier, en förändrad opinion kan påverka partier och förändra politik. Forskningen kring partier och opinion är omfattande, främst i USA men även i Europa. Resultatet är dock tvetydiga, ur ett makroperspektiv tycks politiska partier följa opinionen och röra sig längs med höger-vänsket skalan, å andra sidan har studier av enskilda partier och politikers vardag visat dels att partier inre känner till opinionsläget i enskilda frågor och oftare agerar utifrån partiets historia och ideologi (Adam mfl. 2004, Chappel och Keech 1986). Hur en opiniossvägning påverkar politiker är således svårt att förutse.

Opinionen kring miljöfrågor har skiftat kraftigt hos de svenska väljarna de senaste 25 åren. I slutet av 1980- talet var miljöintresset bland svenska väljare väldigt högt. Sedan slutet på 1970- talet hade miljöfrågan allt oftare hamnat på den politiska dagordningen Sverige, men miljöfrågan växte framförallt i och med folkomröstningen om kärnkraft i början på 1980-talet. Folkomröstningen ägde rum men miljöpolitik i allmänhet och kärnkraften i synnerhet fortsatte att debatteras. Inför valet 1988 märktes tydligt hur det höga intresset för miljöfrågor sammanföll med att de flesta partierna pratade miljöfrågor, bland annat syntes folkpartiets

partiledare Bengt Westerberg klappa en säl, då de många döda sälarna i Kattegatt sades bero på miljögifter (dock konstaterades det senare att det var ett virus som tog död på sälarna). I efterhand har valet 1988 kommit att kallas ”miljövalet”. Miljöfrågan dök upp som en sol, frågan var om den skulle försvinna som en pannkaka? En av kanske största effekten av miljöfrågans centrala ställning vid valet 1988 var att miljöpartiet tog en plats i riksdagen. Miljöpartiet sprunget ur kärnkraftsmotståndsrörelsen, gick till val på en ideologi som är strakt kritisk till tillväxtsamhället och utmanar de grundvalar vårt samhälle är byggt på. Miljöpartiets inträde till trots sjönk intresset för miljöpolitik mot slutet på 1990- talet, men har åter igen under andra halvan av 2000- talets första decennium debatterats friskt och intresset för miljöfrågor har ökat.

Miljöpartiets första sejour i riksdagen varade endast en mandatperiod, vid valet 1991 förlorade partiet sin plats i riksdagen. Den förlorade platsen resulterade i att partiet genomförde en rad förändringar mot ett mer ”professionellt” parti. Förändringen innebar bland annat att den långtgående interndemokratin fick stå tillbaka för målet om parlamentariskt inflytande. Även idealet om att stå utanför höger- vänster skalan har allt mer hamnat i skymundan. Något som partiledningen var noga med att påtala (Blom 2006). Samtidigt minskade miljöintresset hos svenskarna. De strategiska förändringar partiet genomfört går dock inte i någon större utsträckning att se i partiets partiprogram (Linde 2010). Moon (2008) som även han studerat miljöpartiet men genom intervjuer påvisar dock att det finns en diskrepans mellan partiprogrammet och den förda politiken. Moon (2008) menar att de radikala åsikterna hos partiet ”droppat av” en efter en. Han beskriver ett glapp mellan gräsrötterna och partitoppen. Toppen och förd politik hamnar längre och längre ifrån partiprogrammet, obekväma åsikter ”stoppas undan” och partiet driver frågor mer anpassade till förutsättningarna i ett kapitalistiskt samhälle (Moon 2008). Anpassningen som Moon beskriver kan ses som att miljöpartiet lämnar sin ideologi för att locka fler väljare och ”passa in” i det rådande politiska normen. Medlemmarnas åsikter sätts således åsido för en möjlighet att vinna fler röster i en tid då opinionen kring miljöpartiets huvudfråga skiftat kraftigt.

Syfte, Forskningsfråga och Empiriskt material

Syfte

Syftet med studien är att undersöka huruvida det går att se någon ideologisk förändring över tid i miljöpartiets valmanifest och hur miljöpartiet använder sig av miljöfrågor i sina valmanifest. Dessutom undersöker jag om miljöopinionens skiftningar sammanfaller med ovan beskrivna förändringar i miljöpartiets valmanifest. Den kraftiga skiftningen i miljöintresse kombinerat med miljöpartiets stora fokus på miljöfrågor ger ett utmärkt fall att studera huruvida ett samband mellan miljöintresset hos svenskarna med miljöpartiets politik går att se. Jag kommer inte att studera orsaker bakom opinionens förändring. Syftet kompletteras med en forskningsfråga.

Forskningsfråga

Hur har politiken i miljöpartiets valmanifest förändrats över tid och går det att se något samband mellan miljöintresse och förslag på politik i miljöpartiets valmanifest?

Empiriskt material

Det empiriska materialet utgörs av miljöpartiets valmanifest åren 1988-2010 och uppgifter om miljöintresset hämtade från SOM-undersökningar. Det empiriska materialet presenteras i samband med analysen. Likt partiprogrammet representerar valmanifesten partiets gemensamma målsättningar och är upprättade av en partikongress, och kan således förväntas ge en rättvisande bild av den ideologiska positionen. Givet studiens syfte är dessutom valmanifest väl lämpat, då val är det yttersta sättet väljarna får utvärdera partiets ideologiska position, således menar jag att valen utgör en kritisk punkt där benägenheten att kika på opinionen är extra stor. Dessutom har det mig veterligen inte förekommit någon tidigare studie av miljöpartiets valmanifest.

Teori

Politiska partier

I detta kapitel ska jag presentera två idealtyper för hur ett politiskt parti fungerar, det så kallade masspartiet och det professionella partiet. Masspartiet förväntas ha en stark relation till medlemmarna och ideologi medan det professionella partiet har en mer ”vinna-röster” orienterad inställning.

Vad är ett politiskt parti

Ett politiskt parti är en organisation som ställer upp i val, till skillnad från en intresseorganisation eller en rörelse (Erlingsson 2005). Således är ett politiskt parti en organisation som har som mål vinna representation i det politiska styret (Harmel och Janda 1994).

Från folkrörelse till proffs: masspartiet

Maurice Duvenger konstaterande i inledningen av 1950-talet att; ”masspartiet” var den huvudsakliga formen för hur ett parti är organiserat och fungerar (Panebianco s.262 1988). Masspartiet karakteriseras av att medlemmarna är i centrum, det är deras intressen som ligger till grund för den förda politiken och det är medlemmarna som kollektivt fattar besluten samt att medlemmarna finansierar verksamheten. Masspartiet har ofta en organisation spridd över hela landet i lokala avdelningar som knyts samman i en riksorganisation. Politiken skapas gemensamt genom medlemmarnas intressen och erfarenheter, den förda politiken legitimeras alltså ur medlemmarnas behov. De som röstar på masspartiet anses ”tillhöra” partiet på olika sätt, antingen direkt som medlem eller som en del av ”class gardée”, alltså en grupp eller klass vilka förknippar sig med partiet(ibid). Den starka identifikationen med partiet och fokuset som finns mot det egna partiet gör att partiets värderingar institutionaliseras i organisationen. Medlemmarna i partiet är att betrakta som ”övertgade”, i fokus för individens handlande finns ideologin, något som starkt ifrågasattes av Anthony Downs (ibid).

Downs presenterar (1957) en motsatt teori om hur partier fungerar, han kritiserar den rådande uppfattningen kring partier som ”masspartier” och istället menade han att politiker drivs av den makt, prestige och pengar som att en politiker åtnjuter. Partier antas således inte företräda en viss åsikt eller grupp människor utan formulerar politik och företräder olika intressen för att vinna röster (Downs 1957). Verksamheten som regeringen utför; formulera och utföra politik blir således en biprodukt av individerna i partiernas vilja att få inkomst, prestige och makt. Politiker förväntas således främst värdestätta möjligheten att bli omvald och för att nå detta mål ständigt anpassa sin ideologi att minska avståndet till medianväljaren (Downs 1957).

Det professionella partiet

Trots att partier enligt Downs (1957) inte har något intresse att skapa ett särskilt samhälle utesluts inte ideologier. Istället menar Downs att ideologierna skapas till följd av knappa resurser tid som väljaren är villig att spendera på att ta reda på hur politiker handlar i sakfrågor. Ideologin är alltså till för väljarna så att de kan skaffa sig information om partier. Medborgaren behöver inte relatera varje enskild fråga till sin bild av det goda samhället utan kan göra ett rationellt val genom att jämföra ideologier (Downs 1957).

Duvengers konstaterande och Downs kritik sammanfaller även med den tid då Kirchheimer (1966 ur Panebianco 1988) förutspår början till slutet för masspartiet. Han beskriver hur västvärlden förändrades efter andra världskriget och således även förutsättningarna som partier verkar i. Han beskriver hur partier tvingas hantera nya förutsättningar för att således allt mer tvingats till förändring. En förändring som leder till att partier allt mer förändrats mot ett ”professionellt parti” (Panebianco 1988). I det professionella partiet har medlemmarna inte samma centrala roll, främst skiljer sig anledningen till att engagera sig i partiet. Då det professionella partiet främst består av ”karriärister”, likt Downs rationella individ, drivs karriäristens engagemang i ett parti främst av möjligheten att nå en prestigefull position. Det professionella partiet som namnet antyder har fokus mot specialiserade proffs inom organisationen snarare än medlemmar. Det professionella partiet är i stor utsträckning en del av staten, där dess huvudsakliga finansiering kommer ifrån och de liknar ”företag” med specialiserade personer som styr partiet. Svend Dahl (2011) förtydligar detta genom att påvisa skillnaden med att ställa upp ”ombudsmannen” som representant för masspartiet och ”spin-

doctorn” för det professionella partiet. Det professionella partiet har en syn på ideologi som liknar Downs, som ett medel för att nå väljare. Fokus ligger på ”issues”, det kan alltså sägas att det är skicklighet att ”nå” väljare som är avgörande snarare än en sammanhållen ideologi och världsbild (Panebianco 1988). Det professionella partiet kan således säga handla efter en ”catch all” princip, alltså försöka fånga upp så många åsikter som möjligt.

Avslutning

Kortfattat kan sägas att jag tar med mig två olika sätt att se på ideologi, antingen det perspektiv masspartiet representerar; något centralt för partiets och medlemmarnas identitet alltså något som inte lättvindigt förändras. Eller som det professionella partiet; ett medel för att övertyga väljarna om att det egna partiet är mest lämpat att styra, ideologin är något partier förändrar för att nå så många väljare som möjligt. För att kunna härleda dessa partityper till förändringar i valmanifest kommer jag att i nästa avsnitt presentera två typer av grön ideologi.

Grön ideologi

I detta kapitel kommer jag att presentera två typer av ”grön ideologi”, ekologism och ekomodernism. Ekologism som representerar miljöpartiets ”rötter” och ett agerande som liknar masspartiets, dessutom har Linde (2010) konstaterat att miljöpartiets partiprogram främst har likheter med en ekologisk ideologi. Ekomodernism å andra sidan är en grön ideologi som ser optimistiskt på vårt samhälles möjlighet att lösa miljöproblem, eller så kan den beskrivas som en anpassning av grön ideologi för att minska friktionen till dagens samhälle.

Vad är grön ideologi?

Gemensamt för de ideologier jag presenterar är att ekosystemet beskrivs som något ändligt och att de globala miljöproblemen hotar ekosystemens långsiktiga reproduktionsförmåga. Dessutom beskriver de både partierna att miljöproblematiken inte är en enskild fråga utan integrerar i alla samhällets delar. Målet för båda ideologierna är ett ”hållbart samhälle” vilket kan beskrivas som är ett tillstånd då jordens resurser inte minskar och att jorden klarar att hantera mängden skadliga utsläpp (Dobson 1993). Hur detta samhälle ska de ut och ur vi skall

komma dit skiljer dock de båda ideologierna åt. Miljöpartiets ideologiska grund har starka drag av ekologism (Linde 2010), ekologismen som ni snart skall läsa en ideologi som förespråkar ett samhälle totalt avvikande från det vi lever i idag. Ekomodernismen å andra sidan förespråkar förvisso stora omställningar men utmanar inte dagens samhälle i lika stor utsträckning.

Krav på samhällsförändring

Ekologismen är ett omvälvande tankeexperiment, dagens samhälle problematiseras och ideologin innehåller en mer allomfattande beskrivning av det ideala samhället. På så sätt skiljer sig den från ekomodernismen, som är mer av en analys och lösning på den ekologiska krisen. I ekomodernismen är litteraturen i stor grad inriktad på lösningar, frågor kring maktförhållanden och värderingar/normer är ofta underordnade (Forsberg 2002). Vilket gör den mindre utmanande och lättare att anamma. Individens roll i ekomodernistiska samhället är främst som konsument på marknaden, någon problematisering av den moderna människans livsstil finns inte i analysen (Forsberg 2002). Ekologismen förespråkar att vi drastiskt ändrar vår livsstil för att kunna uppnå ett hållbart samhälle, främst genom att minska vår konsumtion. En minskad konsumtion kommer dessutom att göra oss lyckligare genom att vi kommer att få mer fritid, bättre relationer med mera (Dobson 1993). Övergripande mål för ekologismen är ett samhälle i ekologisk balans som tillgodoser grundläggande behov och livskvalitet/självförverkligande (Forsberg 2002). Vilket inte går att uppnå med dagens samhällssystem.

Hur skall samhället styras

Enligt ekologismen bör samhället byggas upp runt bioregioner (platsen för bosättningen dikterar livsvillkoren), en närhet till de resurser vi lever av menar man skapar en större medvetenhet och en ansvarskänsla för att dessa sköts om. Dessutom skulle det minska de globala transporterna som dels är ett slöseri med resurser och dessutom osynliggör konsumtionens påverkan på miljön (Dobson 1993). Även det politiska systemet bör enligt ekologismen byggas upp en region, decentralisering av beslutsorganen skapar bättre beslut och tas av dem som berörs av besluten (Dobson 1993). Ekologismen innehåller även kritik mot dagens globala resursfördelning, där välståndet hos vissa länder skapas genom att andra länder utnyttjas (Dobson 1993). Det ekomodernistiska synsättet gör inga anspråk på

decentralisera, istället är det nationalekonomins centralisering som ligger till grund för den ideala samhällsorganiseringen. Krav från konsumenter, myndigheter och privata företag kommer att göra miljöanpassningen oundviklig för företag genom marknadsmekanismer. Statens roll blir således underordnad och får en roll att skapa ett ramverk genom lagar och styrmedel, men det är marknadskrafter som driver omställningen. Tilltron på frivillighet och samverkan mellan samhällets olika aktörer är stark inom ekomodernismen (Forsberg 2002).

Tillväxt?

Ekomodernismen ser dagens miljöproblem som en övergående fas i tillväxtekonomins utveckling (Forsberg 2002). Ekonomisk aktivitet måste dock anpassas efter ekosystemets ramar, och genom bättre teknik och effektiviseringar kan motsättningen mellan ekonomiska och ekologiska mål övervinnas. Marknaden och tillväxtmekanismer är grunden i omställningen till ett hållbart samhälle, det finns ”en dynamisk och positiv samverkan mellan tillväxtekonomi och miljöhänsyn”(Forsberg s.49 2002). Tillväxtekonomin är således både boven och botemedlet, omställningen sägs ibland även kunna bidra till ökad ekonomisk tillväxt, win-win så att säga (ibid). Ekologismen delar inte denna positiva syn på tillväxt. Oändlig tillväxt är ej förenligt med de ändliga resurser vi har på jorden, tillväxt leder till slut till en punkt där jordens resurser inte räcker till och/eller ekosystemet kollapsar då jorden inte klarar av att hantera giftigt avfall (Dobson 1993).

Kan tekniken rädda oss?

Ekomodernister anser att samhället har kapacitet att skapa teknik som minskar miljöpåverkan till en långsiktigt hållbar nivå, teknologisk utveckling är förutsättningen för en omställning till ett ”hållbart samhälle”(Forsberg 2002). Denna positiva syn delar inte ekologismen, problemen är inte främst vår teknik utan vår livsstil. Snarare än en utvecklad teknik bör vi förändra vårt levnadsmönster.

Idealtyp

Utifrån presentationen ovan konstrueras två idealtyper, ekologism och ekomodernism. Idealtypen utgår ifrån fyra områden där skillnader mellan ideologierna är särskilt relevanta för att särskilja synen mellan de två ideologierna rörande den ekologiska krisen.

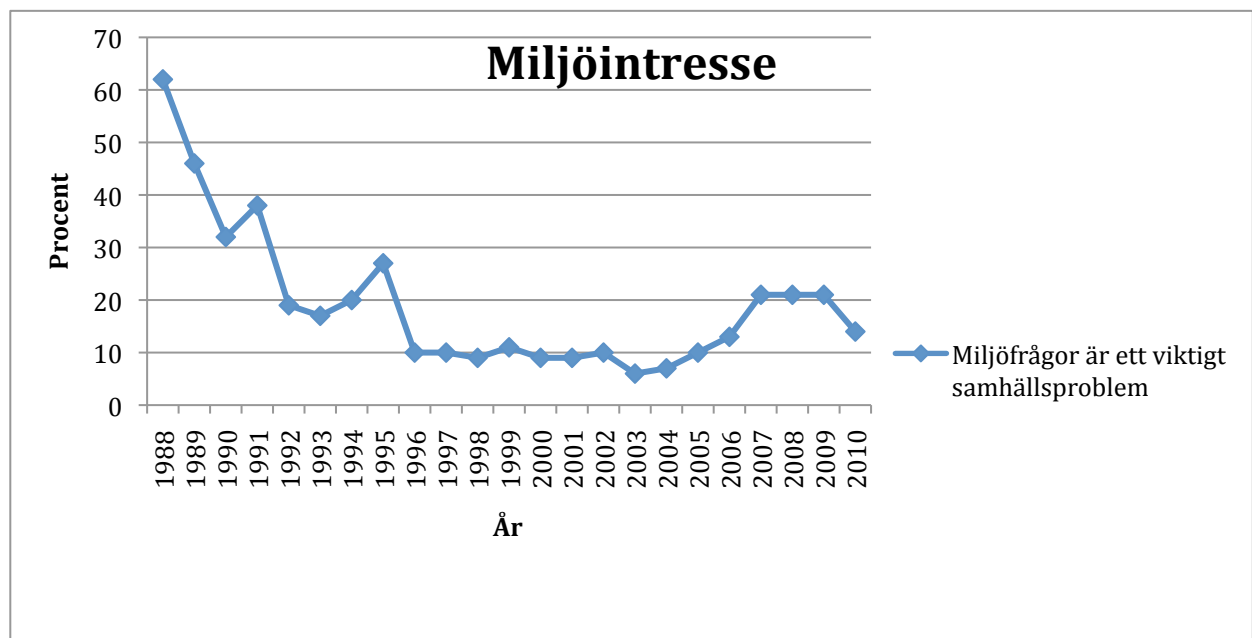
	Ekologism	Ekomodernism
Samhällsförändring	Total	Stor, teknikberoende
Syn på tillväxt	Begränsad och ohållbar.	Beroende på teknisk utveckling.
Samhällstyrning	Decentralisering	Centralisering
Tekniksyn	Skeptisk	Positiv

Avslutning

Kapitlet ovan gör det tydligt att det finns olika sätt att angripa miljöfrågor på, med olika problem och lösningar. Sina likheter till trots tänker jag mig att ekologismen attraherar en helt annan typ av väljare än ekomodernismen. Då det kapitalistiska samhället med tillväxt som mål är att anse som den rådande normen menar jag att förespråka ekomodernismen torde således stöta sig med färre väljare. Och på så sätt menar jag att om miljöpartiet anammar mer av ekomodernismens språk är det ett tecken på att de sätter möjligheten att vinna röster framför sin ideologi.

Miljöintresset i Sverige

Som jag nämnt ovan var det väldigt många svenskar som under slutet på 1980-talet tyckte att miljöfrågan var en viktig fråga. Under 1990-talet och början på 2000-talet sjönk dock intresset och endast runt 10 % av väljarna ansåg att miljöfrågor var en viktig samhällsfråga. I takt med att klimatkrisen börjat uppmärksammas runt 2005- 2006 har dock miljöfrågan väckts till liv bland de svenska väljarna och en liten ökning går att skönja åren 2005- 2009. För att sedan återigen falla något år 2010 (Figur 1).

(Figur 1)¹

¹ Siffror rörande svenskarnas miljöintresse hämtar jag från SOM- institutets årliga undersökningar rörande svenskarnas attityder (Svenska trender 2011). De har ställt en öppen fråga där den svarande ombedes att vika samhällsproblem, den svarande får ange upp till tre alternativ, siffrorna visar andelen som rankar miljö- och klimatfrågor som ett av de tre viktigaste .

Metod

Mitt metodkapitel är uppdelat i två delar, dels hur jag tänker behandla vallöften och hur jag behandlar ideologisk utveckling.

Vallöften

Genom att göra en innehållsanalys undersöker jag huruvida vallöften i miljöpartiets valmanifest går att härleda till ”miljöfrågor”, dessa ställs sedan i relation till de vallöften som handlar om andra områden än miljöfrågor. Således en kvantitativ metod. Hur andelen skiftar ställs sedan i relation till miljöintresset för att kunna utröna ett eventuellt samband. Dessutom analyseras var i ordningen bland vallöften miljöfrågor presenteras, då placeringen i texten säger något om hur prioriterad frågan är. Vad en ”miljöfråga” är, är dock ett tolkande inslag då jag skapar de begrepp som skall räknas till miljöfrågor (Beckman 2007). Vilka vallöften som jag har klassificerat som miljöfrågor redovisas i bilaga, för att ge läsaren en möjlighet att granska min tolkning av materialet. Det finns skillnader i hur vallöften presenteras i de olika valmanifesten, dels de där det är tydligt vilka som är vallöften och de där det inte framgår lika tydligt. I det senare fallet infaller således ytterligare ett område där jag behöver tolka och utröna vad som är vallöften, språket blir således viktigt för att urskilja vallöften från andra delar av valmanifesten.

Jag kommer inte att undersöka huruvida de olika vallöften ”faktiskt” är fördelaktiga för miljön, utan då vallöftet presenteras som en miljöfråga godtar jag detta, då syftet inte är att särskåda miljöpolitiken utan huruvida miljö används som ett argument. Jag kommer heller inte att ta hänsyn till de ideologiska kopplingarna då jag analyserar vallöften, den ideologiska utvecklingen behandlas i del två av analysen. Jag ser även textens och vallöftenas disposition som talande för hur miljöpartiet vill framställa miljöfrågor, jag menar att vallöften placerat tidigt i texten betyder att just den frågan är prioriterad. Jag kommer även att räkna vallöften så som de är presenterade i valmanifesten, även om det förekommer vallöften med två satser som var för sig skulle kunna vara ett vallöfte.

Ideologisk utveckling

För att undersöka miljöpartiets ideologiska utveckling gör jag en beskrivande idéanalys av valmanifesten. Jag kommer att beskriva idéerna som presenteras i valmanifest och härleda dem till antingen ekologism eller ekomodernism. Min argumentation styrks av citat från valmanifesten. Hur miljöpartiet beskriver miljöfrågor visar hur de uppfattar och beskriver verkligheten eller så visar språket vad som ”går” att säga då man är ett politiskt parti med mål att locka väljare då. Språk visar på vårt handlingsutrymme och uttrycker gränsen för tänkande och handling (Bergström & Boréus s.12 2005).

Valmanifesten innehåller förslag som går att härleda till ekologism men där miljökopplingen inte är lika tydlig, exempel på detta är decentraliseringsförslag. Dessa kommer jag att använda vid analys av ideologisk utveckling men inte se dem som miljöförslag. Miljöpartiet presenterar i valmanifestet ett tvådelat uppdrag för partiet, dels att ligga på övriga partier och en djupare förändring av samhället. Dessa två perspektiv sammanfaller med det teoretiska perspektiv jag valt, då ett ekomodernistiskt sätt att beskriva världen menar att vi inom ramen för vårt nuvarande samhällssystem kan uppnå hållbar utveckling, och således är mer lättsålt . Och det ekologiska perspektivet som menar att för att uppnå ett hållbart samhälle måste det till radikala samhällsförändringar. För att presentera mitt resultat på ett tydligt sätt kommer jag att använda mig av idealtyper där jag presenterar utmärkande drag för den ideologiska ståndpunkten, baserat på kategorier presenterade i föregående kapitel.

Analys

I detta kapitel kommer jag att analysera vallöften och ideologisk positionen, analysen genomförs med hjälp av miljöintresset.

Vallöften

I denna första kommer jag att analysera vallöften från miljöpartiets valmanifest 1988-2010.

1988

Manifestet innehåller 15 ”konkreta krav”, av dessa är 7 kopplade till miljöpolitik. Det går att se vissa skillnader mellan förslagen jag kopplar till miljöpolitik, i vissa vallöften är kopplingen explicit då miljöpartiet hänvisar direkt till att kravet är ställt för att ha en positiv inverkan på miljön, bland annat; ”Inför tvingande gränsvärden och utsläppsskatter för att stoppa miljöfarliga utsläpp” och ”Satsa på effektivare teknik och inhemsk förnybar energi” (Miljöpartiet s.1 1988) I andra fall såsom krav på sänkt moms för svensk basmat och satsningar på återanvändning (Miljöpartiet s1-2 1988) är inte kravet direkt kopplat genom text, men jag menar att återvinning och satsningar på lokalproducerat är förslag som är kopplade till miljöfrågor. Förslag med anknytning till miljöpolitik presenteras tidigt i valmanifestet, de 7 förslag jag kopplar till miljöpolitik presenteras bland de 8 första förslagen. Den tidiga presentationen och den höga andelen (jämfört mer andra valmanifest) sammanfaller med det högsta miljöintresset bland svenska väljare under den undersökta perioden.

1991

Valmanifestet har en något annorlunda utformning än 1988 års framförallt i omfattning sammanlagt presenteras 30 förslag formulerade under fem ämnesrubriker, alltså en fördubbling av förslag mot tidigare år. Vad som är vallöften är inte likt 1988 års valmanifest

tydligt utmärkta med rubrik och numrering vilket försvårar analysen något. Speciellt då förhållningssätt och åsikter inom 6 huvudområden presenteras tidigt i valmanifestet, av dessa inledande skrivelser återkommer åsikterna presenterade i förslag i fem av kategorierna, dessa räknar jag inte utan jag betraktar dem som en sammanfattning av de förslag som senare presenteras. Dock finns en kategori "Förnya folkstyret" som det inte återkopplas till med en egen kategori med förslag. Vissa delar återkopplas under de andra kategorierna, dock uttrycks i inledningen en vilja om att införa direktvalda länsparlament och kommunalnämnder som inte återkommer senare i valmanifestet. Jag väljer att betrakta detta som ett "vallöfte", även om det inte presenteras tillsammans med övriga "vallöften", då vallöften inte presenteras under en egen rubrik. Totalt räknar jag således 31 förslag, av dessa är att 19 härledda till miljöfrågor. Alltså en ökning från 1988 års valmanifest. Miljöintresset bland svenska väljare är lägre år 1991 än 1988, tvärt emot andelen vallöften. Den kraftiga nedgången för miljöintresset sammanfaller således inte med andelen miljöfrågor i vallöftet, dock är miljöintresset fortfarande relativt kommande år fortfarande högt. Förslagen är även skiftande i karaktär, från skarpa förslag likt krav på att avveckla kärnkraften till mer generellt hållna mål såsom att verka för "kvalité och mångfald inom kulturlivet" (Miljöpartiet 1991). Då denna blandning är återkommande i alla kategorier väljer jag att inte värdera förslagen. Den första kategorin är "Miljö att leva i", både i inledningen och senare vid återkoppling, här presenteras förslag kring miljöutsläpp, bevarande av natur och naturvård, omställning till ekologiskt jordbruk och återvinning. Nästa kategori är "Energi för livet", bland annat finns kravet att kärnkraften skall avvecklas inom tre år, satsningar på förnybar energi, minskning av användandet av fossila bränslen, grundlagsskydda älvar och ett förslag om en lag som motverkar import av kärnkraftsel från andra länder (Miljöpartiet 1988). Det är i dessa två kategorier som de flesta miljöförslag presenteras, kategorierna som följer är "rätten till din tid", "Solidarisk fördelning" och "ja till Europa- Nej till EG". Under dessa rubriker finns dock även miljöförslag såsom förslag på momssänkning på tåg och kollektivtrafik och europeiskt samarbete kring miljölagstiftning (Miljöpartiet 1991).

1994

I 1994 års valmanifest presenteras först nio förslag speciellt riktade för att; "förbättra statens dåliga ekonomi" och sedan i ett mer omfattande avsnitt då förslag och attityd presenteras inom 13 politiska områden. Tre förslag, grön skatteväxling, investeringar i gröna näringar och ett förslag om arbetstidsförkortning finns presenterade två gånger, dels för att motverka den

dåliga ekonomin dels bland de övriga förslagen. De tre förslagen är sammanslagna till två förslag för att öka tillväxten och motverka arbetslöshet när de presenteras för första gången, vilket gör att jag väljer att se dem som tre olika förslag och räknar således inte de två sammanslagna förslagen presenterade bland de nio förslagen inriktade på ekonomi. Allt som allt räknar jag till 20 förslag varav 9 är miljöförslag. Bland dessa finns förslag om att verka för inrättandet av en internationell miljödomstol, förbud att sälja ut naturtillgångar och energiproducerande verksamheter utomlands, stopp för driften av Ringhals 2 och avveckling av övrig kärnkraft (Miljöpartiet 1994). Dessutom vill man utreda möjligheten att bygga en tågtunnel istället för Öresundsbron och stoppa motorvägssatsningar, förbjuda miljögifter förekommande inom jordbruket och vardagslivet samt skydda orörda älvar och skog. Placeringen av miljöfrågor utmärks inte, de presenteras i början, mitten och i slutet av valmanifestet. Andelen är lägre än inför valet 1991, då miljöpartiet inte tog en plats i riksdagen. Perioden mellan valet 1991 och 1994 präglades av en förändring inom partiet (Blom 2006) Dock utmärker sig valet 1991 som har den högsta andelen vallöften, och vid 1994 är andelen miljöfrågor lika som inför valet 1988. Dock har miljöintresset bland de svenska väljarna sjunkit med över 40 % från 62 % 1988 till 20% år 1994.

1998

Valmanifestet inför 1998 års val är i jämförelse med 1991 och 1994 kort. Vallöften är tydligt presenterade och numrerade, vilket förenklar processen att urskilja olika vallöften. Miljöpartiet har även valt att minska antalet förslag och presenterar 12 stycken, sex av dessa är miljöförslag. Placeringen är anmärkningsvärd, de sex miljöförslagen är de sex sista som presenteras. Bland annat vill miljöpartiet fasa ut kärnkraften: ”Avveckling av kärnkraft skall påskyndas främst genom att kärnkraften skall betala sina egna miljö- och försäkringskostnader fullt ut” (Miljöpartiet s.2 1998). Vidare vill miljöpartiet liksom tidigare år genomföra en grön skatteväxling, skydda skogar och älvar och satsa på förnyelsebar energi (Miljöpartiet 1998). Placeringen av miljöförslag indikerar ett samband med det sjunkande intresset bland väljare för miljöfrågor. Dock har inte andelen löften påverkats och är på en liknande nivå som i slutet på 1980 och början på 1990- talet, då miljöintresset var betydligt högre, vid valet 1998 är miljöintresset 9 %, valet infaller i en period mellan 1996- 2005 då miljöintresset är kring 10 %.

2002

Miljöpartiet väljer att återigen utöka antalet förslag och presenterar hela 38 förslag, av dessa är 11 miljöförslag vilket är den hittills lägsta andelen miljöförslag. Något har hänt i miljöpartiet, vid tidigare val har ca 50% av vallöften varit miljöfrågor och inför valet 2002 är 28% miljöförslag. Miljöförslagen dyker dessutom upp i slutet bland vallöften. Den låga andelen sammanfaller med en lång period av lågt intresse för miljöfrågor bland de svenska väljarna, till skillnad från inför valet 1998 då syns i valmanifestet 2002 ett tydligt samband mellan det låga intresset för miljöintresset och andelen miljöfrågor. Samtidigt introduceras 2002 ett vallöfte om att ”minska krångel och byråkrati” för småföretag, detta vallöfte har överskriften ”Grönt gynnsamt näringsklimat” (Miljöpartiet 2002). Att spela på grönt, menar jag är ett exempel på att miljöpartiet vill få positiva associationer till förslaget genom att påvisa dess miljövänlighet. Vilket motsäger den rådande trenden i resterande del av valmanifestet.

2006

Av 36 förslag är nio miljöförslag. Trots den låga andelen återfinns miljöförslag bland de första förslagen. Liksom vid föregående val föregås valet 2006 av ett lågt intresse för miljöfrågor, dock påbörjas en viss ökning av intresset hos medborgarna 2006. Ett nytt ord introduceras i miljöpartiets valmanifest nämligen klimatkatastrof, då vallöften nr två är ett allomfattande vallöfte som behandlar energi och transporter för att ”stoppa klimatkatastrofen”. Att ordet dyker upp just vid den här tidpunkten är ingen slump och det är just problem kring klimatet som får miljöintresset bland medborgare att öka åren 2006- 2009. De övriga miljöförslagen är liknande dem vid tidigare år, partiet vill genomföra satsningar på grön energi, underlätta för miljöbilar, förbättra kollektivtrafik, skydda Östersön, subventionera ekologisk odling och stärka djurs rättigheter (Miljöpartiet 2006). Placeringen av miljöfrågor längre fram i valmanifestet följs dock inte av någon ökning av andelen miljöfrågor, tvärt om så är andelen miljöfrågor vid valet 2006 den lägsta under perioden jag undersöker.

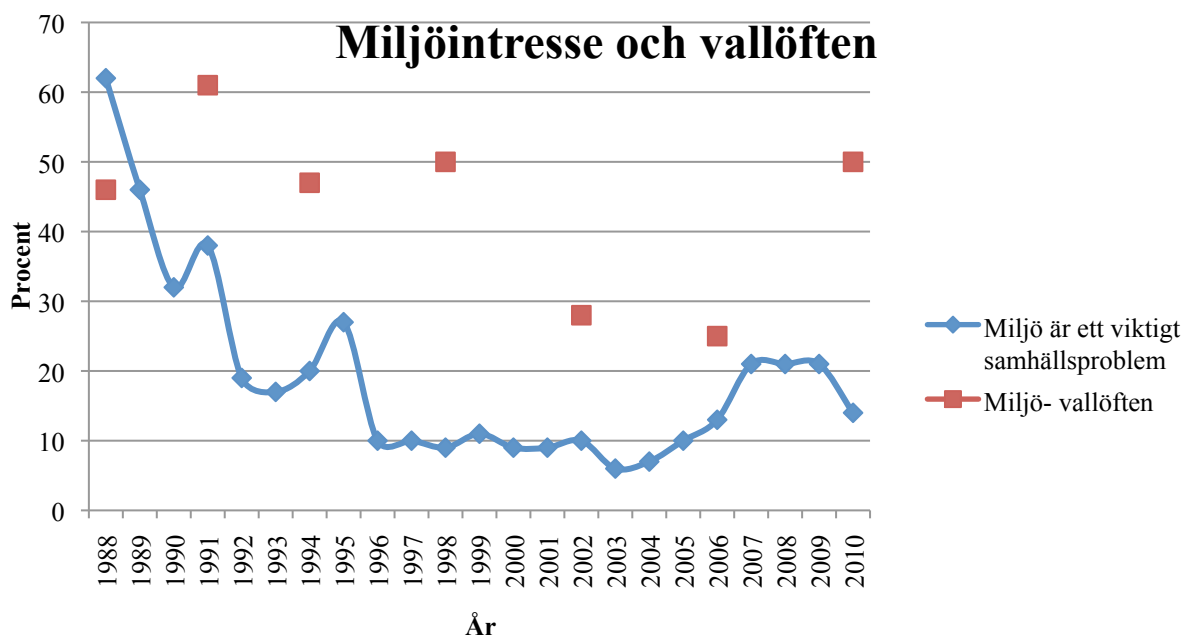
2010

Valmanifestet innehåller trettio förslag presenterade i fem huvudkategorier, den första kategorin är miljöförslag. Av trettio presenterade förslag är femton miljöförslag. Andelen miljöförslag är återigen lika många som på 1980- och 90 talet. Samtidigt har miljöintresset bland väljarna ökat något perioden 2006- 2009 jämfört med perioden inför valet 2006. Dock sjönk intresset något år 2010, informationen jag använder om väljarnas intresse presenterades 2011, alltså efter valet. Förslagen som presenteras 2010 är liknande de som tidigare nämnts, bevara natur och biologisk mångfald, omställning till förnybara energikällor och satsningar på kollektivtrafik och klimatsmarta transporter. Sedan 2002 har miljöpartiet presenterat förslag för att hjälpa småföretag, i 2010 års valmanifest är 3 vallöften vikta åt småföretag varav två hänvisar till miljöfrågor genom sänkt moms för tjänsteföretag och småföretagens roll som skapare av miljövänlig teknik. Dessutom finns ett förslag om upprustning av hyreshus och att göra dessa energisnålare (Miljöpartiet 2010).

Sammanställning:

Då resultatet sammanställs utmärker sig åren 2002 och 2006, då andelen miljöfrågor är markant lägre än resterande år. Då andelen vallöften placeras tillsammans med grafen över miljöintresset blir det synligt att den låga andelen vallöften sammanfaller med en period då miljöintresset varit lågt en längre tid. Den långa perioden av lågt miljöintresse sammanfaller alltså med en successiv fokusering på andra frågor än miljöfrågor. 1998 års vallöfte innehåller förvisso en hög andel miljöfrågor men placeringen långt bak indikerar att miljöfrågor får allt mindre plats vilket är en realitet inför valet 2002. Det fortsatt låga miljöintresset sammanfaller även med den låga andelen vallöften i 2006 års valmanifest. Då miljöintresset ökar 2007, förvisso en fördubbling jämfört med 2005 men långt ifrån intresset runt 1990, ökar även miljöpartiet sin andel miljöfrågor i valmanifestet.

År:	Andel miljöfrågor	Procent
1988	7/15	46
1991	19/30	63
1994	9/20	45
1998	6/12	50
2002	11/38	28
2006	9/36	25
2010	15/30	50

Avslutning

Att miljöpartiet varierar fokus i sina valmanifest är tydligt, det finns även en tendens att miljöfrågor hamnar längre bak i valmanifestet och minskas till antalet då miljöintresset bland svenskarna sjunker. Den högsta noteringen av miljöfrågor finns inför valet 1991, vilket är intressant eftersom miljöpartiet inte blev återvalda och till följd av detta genomförde en rad förändringar. Förändringar mot ett mer professionellt parti, vilket har tagit sig flera uttryck men grafen ovan visar även att, förvisso med en viss fördröjning, så är miljöpartiet berett att lyfta fram andra frågor då intresset för miljöfrågor sjunker hos svenskarna. Vilket passar in i

historien om miljöpartiet då ett ökat fokus mot vad opinionen säger är ett av det professionella partiets kännetecken. Enligt denna figur sker en förändring mot det professionella partiet inför valet 2006. Ökningen av miljöförslag inför valet 2010 är dock anmärkningsvärd då det stigande intresset är en fördubbling men ändå inte i närheten av nivåerna under slutet på 1980-talet. Ändå presenterar miljöpartiet lika många miljöförslag som när miljöintresset var som högst.

Ideologisk förändring

I denna andra del analyseras den ideologiska förändringen. Analysen genomförs med hjälp av miljöintresset, ekologismen och ekomodernismen.

1988

”De gamla partierna har med sina hundraåriga ideologier kan inte bemästra dagens och framtidens problem” (Miljöpartiet 1988).

Inför valet 1988 är miljöintresset det högsta under perioden jag undersöker. Miljöpartiet hoppas på att bli det första nya partiet i riksdagen i modern tid. Vilket partiet utnyttjar och det inledande stycket i omvärldsanalysen betonar att miljöpartiet är ett nytt parti, med idéer anpassade till dagens samhälle, vilket citatet i rubriken indikerar. Vidare skriver miljöpartiet att samhället måste byggas i balans med naturen, vilket kräver att gängse föreställningar om sakers tillstånd måste utmanas något som dagens styrande inte klarar av (Miljöpartiet 1988). I inledningen av valmanifestet vill miljöpartiet tydligt påvisa skillnaden mellan dem och de etablerade partierna, genom att framställa sig själva som framtiden och ”de andra makthavarna” som förlegade. Miljöpartiet förklarar i nästa stycke sitt mål i politiken, först och främst att ”trycka på i miljöfrågor” (Miljöpartiet 1988) men även att arbeta för en ”djupare” förändring av samhället utifrån ”ekologiska tankesätt” (Miljöpartiet 1988). Vilket visar den ideologiska kampen jag ämnar undersöka, dels att åstadkomma förändring inom ramarna för vårt samhälle vilket är ett ekomodernistiskt perspektiv och dels genom större samhällsomvälvande förändringar som förändrar vårt sätt att leva likt ekologismen. Miljöpartiet vill förändra vårt samhälle till ett där vi kan ”leva med naturen istället för att slåss

mot den” i ekologisk balans, med internationell solidaritet och ett samhälle där människor är fria att utvecklas i ett levande samhälle (Miljöpartiet s.2 1988). Miljöpartiets omvärldsbeskrivning, mål och rädslor överensstämmer praktiskt taget fullt ut med ekologismen och dominerar de delar av valmanifestet som inte består av förslag. Bland vallöften finns dessutom decentraliseringsförslag, vilket gör att alla ekologismens grundpelare, samhälle i samklang med naturen där människor är fria att förverkliga sig själv, samhällsplanering utifrån det lokala samhället och solidaritet mellan länder på plats. I vallöften finns förslag samsas förslag med de mål jag inledde att skriva om, bland annat vill miljöpartiet ”satsa på” effektivare teknik, öka skatter på miljöfarligt verksamheter och ge ekonomiska incitament för ekologisk odling. Alla dessa förslag menar jag är beskrivna utifrån ett ekomodernistiskt perspektiv att beskriva samhället och kan härledas till miljöpartiets vilja att ”trycka på” i miljöfrågor. Bland förslagen finns även mer samhällsomvälvande förslag som att; avveckla kärnkraften inom tre år, stoppa nybyggnation av bilvägar, förbjuda sopförbränning och källsortera. Utöver detta vill miljöpartiet stoppa vapenexport och att Sverige skall vara generöst mot flyktingar, vilket är i linje med ett ekologiskt samhällsbygge och miljöpartiets djupare mål.

De ideologiska ställningstagandena i 1988 års valmanifest kan sammanfattas efter de huvudområden som identifierats:

Samhällsförändring: Total

Syn på tillväxt: Kritisk

Samhällstyre: Decentralisering

Tekniksyn : Positiv

1991

*”Aldrig tidigare har det varit så viktigt som nu att ta de stora frågorna på allvar. Aldrig tidigare i människans historia har vi stått så nära ekologisk katastrof som idag”.
(Miljöpartiet 1991)*

Citatet ovan är de inledande meningarna i valmanifestet 1991. Detta brandtal följs upp med ett konstaterande att miljöfrågor är viktigare än någonsin. Vidare förklarar miljöpartiet att de

tar dessa frågor på allvar och är beredda att genomföra nödvändiga förändringar; ”Vi lovar inte sänkt skattetryck, ökad köpkraft, och mer prylar. Däremot lovar vi att ta de stora frågorna på allvar.”(Miljöpartiet s.1 1991). Vidare förklaras att ekologismen är det ända hållbara alternativet. Minskat fokus på materiella ting skall ge människan mer tid åt annat än att lönearbeta. Vidare förespråkar man en långtgående decentralisering av makt. Nej till EG. Kärnkraften skall avvecklas med start direkt och vara avklarad inom tre år. Nej till tillväxt och fossila bränslen. Ja valmanifestet inför valet 1991 är verkligen ett brandtal mot dagens samhälle och för ett samhälle enligt ekologismen. Miljöpartiet vill kämpa emot den predestinerade väg man menar är utskakad, alternativ finns och vi kan välja dem. Andelen miljöintresserade är dock lägre än vid valet 1988, dock fortfarande högt om man ser till hela perioden jag undersöker.

De ideologiska ställningstagandena i 1991 års valmanifest kan sammanfattas efter de huvudområden som identifierats:

Samhällsförändring: Total

Syn på tillväxt: Kritisk

Samhällstyre: Decentralisering

Tekniksyn : Positiv

1994

”Vi i Sverige har mycket stora möjligheter att bygga ett ekologiskt hållbart samhälle och där med bli en förebild” (Miljöpartiet 1994)

De inledande åren av 1990-talet har varit omtumlande för Sverige och Miljöpartiet, Sverige är mitt uppe i en ekonomisk kris och miljöpartiet lyckades inte få förnyat förtroende i valet 1991. Valresultatet 1991 var en chock och fick miljöpartiet att förändra partiet (Blom 2006). Dessutom har miljöintresset bland svenska väljare har rasat under de första åren av 1990-talet, andelen som tycker att miljöfrågan är bland de viktigaste tre frågorna är 20 procent. Miljöpartiet inleder valmanifestet inför 1994 års val med att förklara att Sveriges är ett rikt och välutvecklat land med bra handelsbalans och stora naturtillgångar, vilket enligt miljöpartiet gör att Sverige har stora möjligheter att ställa om till ”ett ekologiskt hållbart

samhälle och därmed bli en förebild” (Miljöpartiet 1994). Vidare förklaras att miljöpartiet är för jämlikhet, små ekonomiska klyftor och en gemensamt finansierad välfärd (Miljöpartiet 1994). Miljöpartiet kritiserat den sittande borgerliga regeringen (1991- 1994) och socialdemokraterna, men öppnar även för att samarbeta med alla partier utom moderaterna och att för att miljöpartiet skall stödja en regering vill de vara en del av den. I nästa stycke behandlas budgetunderskottet, miljöpartiet deklarerar hur partiet var emot mycket av de avregleringar och anpassningar till EG som gjorts under slutet på 1980- och 90 talet. Vidare uppmärksammas läsaren på hur miljöpartiet ”under hela 80- talet pläderat för långgående förändringar för att underlätta övergången från industrisamhällets tillväxtfas till det ekologisk och socialt hållbara informations- och tjänste samhället” (Miljöpartiet 1994). Vilket jag menar är ett klart steg mot ett ekomodernistiskt sätt att se på samhällsutveckling där ett ekologiskt samhälle är en efterföljande fas av tillväxksamhället och inte en motsättning. Vilket även präglar de inledande förslagen som presenteras i vallmanifestet. Miljöpartiet föreslår här hur satsningar och investeringar i miljö- energi- informations- och resurstechnik skall få ”de gröna stråken och tjänsteproduktionen i ekonomin växa”(Miljöpartiet 1994), vilket även beskrivs som ett medel för att få ner arbetslösheten. Vidare förklaras ett starkt EU motstånd och förbud mot att sälja svenska naturresurser till utländska ägare, kommunerna skall även få ökat självbestämmande genom ökad beskattningsrätt. Tre förslag vilka syftar till att behålla och öka det regionala självbestämmandet (Miljöpartiet 1994). Miljöpartiet vill även skydda orörda älvar och skog, förbättra djurens rättigheter och stärka lagstiftning mot giftiga kemikalier i skolor och daghem. Kärnkraften skall fasas ut och flera rektorer skall stänga under mandatperioden vidare skall ett alternativ till Öresundsbron utredas samt motorvägssatsningar i Stockholm och Göteborg stoppas (Miljöpartiet 1994). Även om retoriken förvisso tagit ett steg i mot ekomodernism inom vissa områden presenterar miljöpartiet flera förslag utifrån ett ekologiskt förhållningsätt.

De ideologiska ställningstagandena i 1994 års valmanifest kan sammanfattas efter de huvudområden som identifierats:

Samhällsförändring: Stor

Syn på tillväxt: Om rätt sort, kan vara positiv

Samhällstyre: Decentralisering

Tekniksyn : Positiv

1998

”Vi är övertygade om att det går att bygga ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle som är till för människor som vill leva, älska, växa och våga.” (Miljöpartiet 1998)

Miljöpartiet är kritiskt till den politik som förs, då övriga partier för en politik som främst syftar till att öka tillväxten. ”Att rena marknadskrafter styr utvecklingen är oacceptabelt” (Miljöpartiet s.1 1991). Miljöpartiet vill istället att de ekonomiska styrmedel som staten har att tillgå används för att gynna miljön. De vill även minska de ekonomiska klyftorna i samhället. Även om de inledande skrivelserna går hårt åt dagens samhälle och förespråkar en ekologisk världsbild är de flesta förslagen utformade i ett ekomodernistiskt perspektiv, då ekonomiska styrmedel skall användas för att ställa om samhället. De områden där förbud och lagstiftning skall användas är för att skydda skog och älvar. Till och med avvecklingen av kärnkraften skall genomföras genom att den får bära sina kostnader, vilket skall påskynda avvecklingsprocessen. Miljöpartiet värnar även om att ekonomisk och politisk makt stannar i Sverige och inte förflyttas till EU eller ”det internationella kapitalet”. Dock nämns inget om decentralisering av makt inom landet. Vilket tillsammans med den positiva synen på teknik tyder på en dragning mot det ekomodernistiska perspektivet.

De ideologiska ställningstagandena i 1998 års valmanifest kan sammanfattas efter de huvudområden som identifierats:

Samhällsförändring: Total

Syn på tillväxt: Kritisk

Samhällstyre: Diskuteras ej

Tekniksyn : Positiv

2002

”Vi är nytänkare och ifrågasätter den rådande samhällsstrukturen. Vi Utmanar därför många starka krafter, som utnyttjar människa och miljö för kortsiktig ekonomisk vinning” (Miljöpartiet 2002).

Valmanifestet tar som utgångspunkt ”för en långsiktigt hållbar utveckling”, genom att formulera sin politik utifrån ”fyra solidariteter; solidaritet med djur natur och det ekologiska systemet, solidaritet med kommande generationer, solidaritet med världens folk och solidaritet med människor i vårt eget land” (Miljöpartiet 2002). Utifrån dessa formuleringar presenterar sedan miljöpartiet sig själva, vad de står för och skillnader mot de övriga partierna. Åsikterna här har stora likheter med de som presenterades i 1988 års valmanifest. Miljöpartiet är de nytänkande och tidsenliga medans övriga partier fortsätter att förespråka system som är slitsamma på människor och miljön. Förutom det inledande citatet märks även ”Vår politik erbjuder en väg bort från stress, ohälsa, överkonsumtion, och miljöförstöring” (Miljöpartiet 2002) vilket även det påvisar miljöpartiets ekologiska världssyn. Dessutom påpekas att miljöpartiet står utanför vänster- högerskalan. Trots att endast runt 10% av väljarna tycker att miljöfrågor är ett utav de tre viktigaste samhällsproblemen är miljöpartiets inledande skrivelser nästan identiska med de som presenterades 1988 då andelen var 62 %. Liksom 1988 beskrivs världen 2002 utifrån ett ekologiskt perspektiv. Bland förslagen finns flertalet som syftar till att ge människor mer tid i form av utöka föräldraförsäkringen, införa friår och 35- timmars arbetsvecka. Miljöpartiet vill även göra det lättare för folk som inte bor i städer och ge djur bättre villkor. Barsebäcks kärnkraftverk skall stängas och energibolag skall tvingas sälja mer förnybar energi. Förslag på ytterligare decentralisering av makt till kommuner är återigen tillbaka i valmanifestet. Vidare vill partiet öka bistånd, minska resurser till militären och avveckla vapenexporten, sänka rösträttsåldern och nej till EMU och uttåg ur EU är liksom övriga förslag utifrån ekologismen som ideal (Miljöpartiet 2002). Uttryck för det ekomodernistiska perspektivet, finns dock även de bland annat presenteras ekonomiska styrmedel som medlet för att avveckla kärnkraften helt, miljöpartiet vill även inför en skatteväxling från arbete till energi och miljöförstörande utsläpp, subventionera ekologisk mat, införa vägavgifter i städer.

De ideologiska ställningstagandena i 2002 års valmanifest kan sammanfattas efter de huvudområden som identifierats:

Samhällsförändring: Total

Syn på tillväxt: Kritisk

Samhällstyre: Decentralisering

Tekniksyn : Positiv

2006

”Miljöpartiet de gröna går till val på en politik för fler jobb fler företag, levande landsbygd, nya livschanser och ett långsiktigt miljöansvar” (Miljöpartiet 2006)

Miljöpartiet vill kombinera en grön omställning med fler arbetstillfällen, detta inledande utspel är ett genombrott för ekomodernismen i miljöpartiet. Även om liknande tankar presenterades i valmanifestet 1994 är de inte lika tydliga med kopplingen. 1994 förespråkade miljöpartiet en omställning mot servicejobb, 2006 görs ingen sådan precisering. Att argumentera förändringar mot ett hållbart samhälle med att det dessutom ger jobb är ett ekomodernistiskt sätt att förklara omställningen. Inför valet 2006 hade miljöintresset sedan länge varit lågt, runt 10%. Dock ökade intresset något år 2006, för att fortsätta öka 2007-2009. Valmanifestet uttrycker att miljöpartiets politik grundar sig i en trefaldig solidaritet; med djur, natur och det ekologiska systemet, solidaritet med kommande generationer och solidaritet med jordens alla människor (Miljöpartiet 2006). Likt tidigare år vill miljöpartiet avveckla kärnkraften, satsa på förnybar energi, och miljövänligare kommunikationsmedel, utöka offentlig sektor samt arbeta för jämställdhet mot diskriminering beroende på kön, sexuell läggning och/eller etnisk tillhörighet. Miljöpartiet vill även sänka röståldern till 16 och säga nej till EUs grundlag, vilket kan ses som spår av ekologismen, ytterligare förslag enligt ekologismen är något svåra att finna i 2006 års valmanifest. Inledande omvärldsanalysen har vid tidigare valmanifest innehållit någon form av kritik mot samhället vilket inte går att finna i 2006 års valmanifest. Anmärkningsvärt är att en grön omställning skall leda till fler arbetstillfällen, istället för som tidigare ett förändrat livsmönster. Att lösa miljöproblem blir således även ett medel för att lösa ”problemet” att folk inte har jobb och inte som tidigare lösa ”problemet” att vi inte lever i samklang med naturen. Dessutom saknas förslag på

decentralisering vilket går i linje med de minskade inslagen av ekologism i 2006 års valmanifest.

De ideologiska ställningstagandena i 2006 års valmanifest kan sammanfattas efter de huvudområden som identifierats:

Samhällsförändring: Stor

Syn på tillväxt: Om rätt sort, kan vara positiv

Samhällstyre: Diskuteras ej.

Tekniksyn : Positiv

2010

”Miljöpartiet går till val på en politik för en grön omställning som skapar nya jobb, en ökad trygghet och ett starkare Sverige” (Miljöpartiet 2010).

Åren 1996 – 2006 var miljöintresset hos de svenska väljarna lågt, endast runt 10% svarade att miljöfrågor var bland de viktigaste samhällsproblemen. Dock hände någonting 2006-2007 och miljöintresset fördubblades och åren 2007- 09 var andelen intresserade av miljöfrågor runt 20%, för att under 2010 dala en aning. Valmanifestet 2010 inledes med att miljöpartiet påvisar att det vi gör nu får konsekvenser för framtiden, med rätt vilja kan vi genomföra den nödvändiga omställningen. I nästa stycke konstateras att investeringar i en grön omställning har fördelar över hela samhället, då jobb och trygghet skapas. Vilket är ett tydligt exempel på ekomodernistiskt sätt att beskriva världen, miljöpartiet vill genom investeringar göra det enklare för att individen skall kunna välja att göra ”hållbara val i sin vardag”. Den gröna omställningen innefattar satsningar på kollektivtrafik, tåg, nya drivmedel till bilen, förnybar energi och främja ekologisk odling. Individens val och möjligheter fortsätter att vara temat då miljöpartiet vill satsa på småföretag, utbildning, forskning och entreprenörskap för att kunna ”ta stegen från anställning till eget företag”, genom att göra det enklare att nå riskkapital, och skattesubventioner (Miljöpartiet 2010). Den ekomodernistiska prägeln finns även då valmanifestet inte innehåller några decentraliseringsförslag. Köp- och slängsamhället skall minska och det skall bli billigare att reparera saker, miljöpartiet vill sänka momsen på service yrken för att uppmuntra en ”miljöanpassad konsumtion” och skapa nya jobb. I ovan nämnda

skrivelser menar jag att det ekomodernistiska synsättet att vi inom ramen för dagens samhälle även kan ställa om till ett långsiktigt hållbart samhälle. Dock återkommer miljöpartiet till förändringar enligt ekologismen då man beskriver grunden till sitt engagemang; ”Vårt engagemang drivs av en kärlek till naturen, av en stark solidaritet med människor som lever i dag och med kommande generationer” (Miljöpartiet 2010). Miljöpartiet vill bland annat stoppa rovfiske. Ekologismen ligger även till grund då miljöpartiet vill arbeta för fred, likabehandling och utrymme för individen att leva och vara olika.

De ideologiska ställningstagandena i 2010 års valmanifest kan sammanfattas efter de huvudområden som identifierats:

Samhällsförändring: Stor

Syn på tillväxt: Om rätt sort, kan vara positiv

Samhällstyre: Diskuteras ej

Tekniksyn :Positiv

Sammanställning och avslutning.

Vallöften åren 1988 och 1991 är starkt kritiska mot dagens samhälle, likt andelen förslag står 1991 ut, då partiet med skarpa formuleringar förespråkar ekologismen. Som bekant lyckades inte miljöpartiet få förnyat förtroende efter valet 1991. Vid valet 1994 är framtoningen betydligt mer försiktig, försiktigheten ligger kvar vid valet 1998. I det efterföljande valet 2002 är återigen är det ekologiska synsättet dominerande. Dock inte på samma sätt som i 1991 års valmanifest som är det där det ekologiska synsättet är starkas. Någonting hände inför valet 2006 och en ekomodernistisk omvärldsbeskrivning blir allt mer dominerande. I linje med hur partiet allt mer kommit att likna ett professionellt parti har en anpassning till övriga partier här skett, efter en lång period av lågt intresse för miljön har miljöpartiet slipat bort de mest radikala åsikterna. Även inför valet 2010 präglas valmanifestet av en mer ekomodernistisk syn på världen men där finns spår fler spår ekologismen, trots att miljöintresset fördubblats sedan 2006. Vad det gäller synen på kärnkraft har den mjuknat över tid från kraven från 1988 och 1991 att kärnkraften skall avvecklas inom tre år. Till att den skall bära sina kostnader och 2006 och 2010 ett kort konstaterande att det skall avvecklas utan närmare precisering.

Slutsatser

Politiken i miljöpartiets valmanifest uppvisar vissa samband med det fallande miljöintresset, fram till år 2002 är ekologismen den dominerande ideologin för att sedan gå allt mer mot ekomodernism. Vilket inte stämmer överens med Lindes (2010) forskning kring miljöpartiets partiprogram. Möjligtvis är det lättare att genomföra förändringar i valmanifest än i partiprogrammet, men de båda dokumenten är beslutade av kongressen. Min studie stämmer däremot väl in med Moon och Bloms påvisade dragning mot ett allt mer professionellt parti som slipar bort sina vassaste kanter i takt med att miljöintresset sjunker. Sedan 1988 har miljöintresset bland svenska väljare blivit allt lägre, dock märks den tydligaste skillnaden mellan valet 1991 och 1994, vilket är i linje med Bloms tidigare studie. Då miljöpartiet inte fick förnyat förtroende inleddes stora förändringar i partiet, förändringarna som Blom finner främst berör hur partiet fungerar internt. Men min studie visar likt Moon att miljöpartiet allt mer undviker de frågor som är samhällsomvälvande, till exempel saknas decentraliseringsförslag i valmanifesten inför valen 2006 och 2010, decentralisering som har en tydlig koppling till ekologismen.

Valet 2002 sticker ut då det låga intresset för miljöfrågor sammanfaller med ett partiprogram tydligt präglat av ekologismen. Sedan händer någonting med miljöpartiet, valmanifestet 2006 är tydligt präglat av ett ekomodernistiskt synsätt. Denna riktningsförändring sker efter en lång tid av lågt miljöintresse och stämmer överens med Moons (2008) påstående om att miljöpartiet allt mer anpassat sig till den rådande samhällsordningen. Ett annat exempel där miljöpartiet mjuknat är kring kärnkraften där kravet på omedelbar avveckling förts gått över till att bära sina kostnader sedan till en allmän hållning om att den bör avvecklas på sikt. Att den ekomodernistiska prägeln finns även på 2010 års valmanifest då miljöintresset återigen ökar motbevisar tesen om att miljöpartiet för en radikalare politik vid stort miljöintresse. Dock stämmer det åt 2006 men inte 2002. Miljöpartiet har alltså successivt glidit mot en ekomodernistisk syn på världen. Således menar jag att om man jämför miljöintresset runt år 1990 och idag finns ett samband, dock är sambandet något problematiskt då det fallande intresset i slutet på 1990- talet inte lede till några stora omställningar av politiken. 2002 är ekologismen fortfarande den dominerande ideologin i miljöpartiets valmanifest tros en lång period av lågt intresse, liksom ökningen 2007- 2009 inte resulterat i en radikalisering av politiken. Möjligtvis vittnar utvecklingen att likt Blom påtalar genomförs

en gradvis anpassning till den rådande normen, eller med Panebiancos ord från ett massparti till professionellt parti. Förändringar i valmanifesten följer inte det förändrade opinionsläget år för år. Dock förändrades något i miljöpartiet inför valet 2006 och partiet tog ytterligare ett steg mot ett professionellt parti. En stor anpassning av politiken har skett, och således kan politikerna i miljöpartiet i många fall valt att förespråka ett förslag som skiljer sig från partiets partiprogram, partiprogrammet som inte påvisar någon ideologisk förändring (Linde 2010).

Resultatet av den andra delen rörande vallöften, visar att det finns ett samband mellan högt miljöintresse och andelen vallöften som rör miljöpolitik. Då miljöintresset i mitten av 1990-talet börjar dala sammanfaller detta först med att i 1998 års valmanifest miljöförslagen får en mindre framträdande roll i valmanifestet då dessa placeras i slutet av valmanifesten vilket jag tolkar som en medveten strategi att lyfta fram andra frågor. Då miljöintresset fortsätter att vara lågt finns ett samband med att andelen minskar, desto längre miljöintresset är lågt desto lägre andel miljöförslag finns det i valmanifesten vilket visas då 2006 års valmanifest har lägst andel vallöften föregås av en lång period av lågt intresse för miljöfrågor bland svenska väljare. Då miljöintresset sedan ökar inför valet 2010 ökar även andelen miljövallöften i valmanifestet. Sambandet föreslår således, givet uppsatsens premisser, att vinna röster kan ha varit viktigare än föra miljöpolitik för miljöpartiet. En utveckling som ligger i linje med Moons forskning, då han försöker forska kring miljöpartiets ”verkliga beteende” snarare än partiets ideologi. Även om sambanden det mellan den ideologiska förändringen miljöpartiet genomgått och miljöintresset inte går att se finns en förändring. Vilket får mig att dra slutsatsen att enligt Linde (2010) så har miljöpartiets uppfattning kring en ideal värld enligt ekologismens inte försvunnit men, målen att nå denna anpassas efter den rådande opinionen och övriga partier. Då det tydligaste sambandet och lägst andel miljöfrågor i valmanifestet finns i början på 2000-talet, alltså först efter ett par år av lågt miljöintresse vilket jag menar vittnar om en motvilja mot att förändra sin förda politik. Den stora ökning av andelen miljöförslag som återigen sker inför valet 2010 då miljöintresset ökar men dock inte i närheten av nivåerna på 1900-talet, tänker jag visar att det är miljöfrågor om miljöpartiet främst vill driva och är bekväma med.

Litteraturförteckning

Böcker:

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000). Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys. Lund: Studentlitteratur

Dobson, Andrew. (1999). "Ecologism", i Eatwell & Wright (red.) Contemporary Political Ideologies. London: Pinter.

Forsberg, Björn (2002). Lokal Agenda 21 för hållbar utveckling: en studie av miljöfrågan i tillväxtsamhället. Diss. Umeå : Univ., 2002

Gissur Ó. Erlingsson (2005). Politiska partier. Lund: Studentlitteratur

Holmberg Sören, Weibull Lennart and Oscarsson Henric SOM-rapport 2011:27 Swedish Trends 1986–2010 September 2011

Panebianco, Angelo (1988). Political parties: organization and power. Cambridge: Cambridge Univ. Press

Moon, Michael (2008). Green ideology and its relation to modernity: including a case study of the Green Party of Sweden. Diss. Lunds universitet, 2008

Beckman, Ludvig (2005). Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer. Stockholm: Santérus

Uppsatser och rapporter

Blom Rickard (2006) Miljö partiet de gröna – från antiparti till stödparti. Lunds universitet

Dahl, Svend (2011) Efter folkrörelsepartiet – förutsättningar för aktivism i tre svenska partier, sektor 3, Stockholm 2011

Linde, Stefan (2010) Gröna partier och ideologisk utveckling. En studie av gröna partiers erfarenheter av parlamentariskt deltagande Luleå tekniska universitet

SOU 2000:1 En uthållig demokrati! Politik för folkstyrelse på 2000-talet,

Artiklar

Henry W. Chappell, Jr. and William R. Keech (1986) "Policy Motivation and Party Differences in a Dynamic Spatial Model of Party Competition" . The American Political Science Review, Vol. 80, No. 3 pp. 881-899

Downs A (1957) "Economic theory if political action ina democracy" Journal of Political Economy, Vol. 65, No. 2 pp. 135-150

Harmel, Robert & Janda, Kenneth. 1994. "An Integrated Theory of Party Goals and Party Change". Journal of Theoretical Politics 6:259-287.

Miljöpartiet Valmanifest hämtade 2011-05-06

Miljöpartiet 1988 <http://snd.gu.se/sv/vivill/party/mp/manifesto/1988>

Miljöpartiet 1991 <http://snd.gu.se/sv/vivill/party/mp/manifesto/1991>

Miljöpartiet 1994 <http://snd.gu.se/sv/vivill/party/mp/manifesto/1994>

Miljöpartiet 1998 <http://snd.gu.se/sv/vivill/party/mp/manifesto/1998>

Miljöpartiet 2002 <http://snd.gu.se/sv/vivill/party/mp/manifesto/2002>

Miljöpartiet 2006 <http://snd.gu.se/sv/vivill/party/mp/manifesto/2006>

Miljöpartiet 2010 http://www.mp.se/files/204900-204999/file_204995.pdf